

## **Taakstelling Commissie Vervolgonderzoek Rekenschap**

### **1. Inleiding**

In 2002 is het zogenaamde 'zelfreinigend onderzoek' uitgevoerd naar onregelmatigheden in de bekostiging in de onderwijssectoren die vallen onder de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) en de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Hierover is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal gerapporteerd in het rapport Ruimte voor Rekenschap (Kamerstukken II, 28 248, nr. 22). Bij brief van 10 maart jl. aan de voorzitter van de Tweede Kamer is aangekondigd dat in aansluiting op het zelfreinigend onderzoek een vervolgonderzoek zal worden uitgevoerd bij alle instellingen in de sectoren WO, HBO en BVE. Daartoe wordt een onafhankelijke commissie vervolgonderzoek rekenschap ingesteld. Dit betekent dat de Commissie opereert zonder last of ruggespraak.

De commissie zal worden belast met de aansturing en de uitvoering van het onderzoek en de verwerking van de bevindingen in een rapportage aan de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De Commissie zal bestaan uit een voorzitter en vier leden. De Commissie wordt bij haar werkzaamheden ondersteund door een secretariaat.

### **2. Onafhankelijkheid van de Commissie**

De commissie verricht haar werkzaamheden in onafhankelijkheid. Dat wil zeggen zonder last of ruggespraak. Dit geldt zowel ten opzichte van de overheid als ten opzichte van het veld en zijn vertegenwoordigers zoals die bijvoorbeeld zijn verenigd in de VSNU, de HBO-raad en de Bve-raad. Alle kennis die op het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij omtrent een bepaalde instelling of meer in het algemeen aanwezig is, staat ter beschikking van de commissie als zij daarom vraagt. Alleen als er wettelijke belemmeringen zijn in de vorm van bijvoorbeeld een geheimhoudingsplicht, zal de medewerking kunnen worden geweigerd.

### **3. Taken van de Commissie**

De commissie heeft een tweeledige taak. In de eerste plaats is dat het verrichten van het vervolgonderzoek. Dit houdt in dat bij alle instellingen in de drie sectoren op basis van het uit het zelfreinigend onderzoek beschikbaar gekomen materiaal door middel van feitenonderzoek door accountants per instelling wordt onderzocht of daar handelwijzen

zijn voorgekomen of voorkomen die in het rapport Ruimte voor Rekenschap zijn gekenschetst als in strijd met de wet of de bedoeling van de wet (de categorieën Rood I tot en met V). Deze taak moet de commissie hebben afgerond voor 1 januari 2004. De taak van de Commissie ten aanzien van het vervolgonderzoek en de beoogde resultaten hiervan worden uitgewerkt in paragraaf 3.1.

Daarnaast heeft de commissie tot taak alle oranje handelwijzen die in het rapport Ruimte voor Rekenschap zijn geïnventariseerd, per instelling toe te delen naar rood of groen en de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen op basis van deze toedeling te adviseren over de interpretatie en eventuele aanpassing van wet- en regelgeving. Deze taak moet zijn afgerond voor 15 juni 2003. Deze datum is gekozen omdat voor de teldatum van 1 oktober 2003 de onduidelijkheden in de wet- en regelgeving die tot indeling in de categorie oranje hebben geleid, zijn weggenomen. De datum moet haalbaar zijn aangezien het hier gaat om een bureauonderzoek op basis van een reeds eerder uitgevoerde inventarisatie. In paragraaf 3.2 wordt nader ingegaan op deze taak van de Commissie

### 3.1 Vervolgonderzoek rekenschap

In het rapport Ruimte voor Rekenschap is een compleet overzicht gepresenteerd van alle gebruikte handelwijzen die in strijd zijn met de wet of de bedoeling van de wet, de zogenaamde 'rode' handelwijzen. Bij het vervolgonderzoek zal de Commissie aan de hand van dit overzicht gericht onderzoeken of door onderwijsinstellingen één of meer van die handelwijzen (rood I tot en met V) zijn toegepast. De gegevens die reeds bij het zelfreinigend onderzoek zijn verkregen van de betreffende instelling, kunnen bij het vervolgonderzoek worden benut.

Het resultaat van het onderzoek is een volledig overzicht van alle rode handelwijzen per instelling. De onderzoeksmethode (feitenonderzoek door accountants bij elke instelling) leidt ertoe dat de casuïstiek waarover in het zelfreinigend onderzoek geen oordeel mogelijk was vanwege onvoldoende feitelijke informatie, zal leiden tot definitieve kleurtoekenning.

Het is het meest efficiënt als de commissie voor het vervolgonderzoek gebruik maakt van de kennis en vaardigheden van accountants die met de wet- en regelgeving op het terrein van onderwijs vertrouwd zijn. Naast ministeriële accountants kan de commissie gebruik maken van externe accountants. De accountants worden door de commissie zelf aangezocht en aangestuurd. Om belangenverstremming te voorkomen zal de commissie erop toezien dat een accountant die in het verleden voor een bepaalde instelling werkzaam is geweest niet bij het onderzoek bij diezelfde instelling wordt betrokken.

De periode waarover het onderzoek zich uitstrekt, loopt idealiter van 1 oktober 1996 tot 1 oktober 2002, maar in ieder geval van 1 oktober 1998 tot 1 oktober 2002. De ervaring met het zelfreinigend onderzoek leert dat de beschikbare gegevens minder betrouwbaar zijn naarmate zij ouder zijn. Het is aan de commissie overgelaten vast te stellen of de eerstgenoemde onderzoeksperiode voldoende betrouwbare gegevens oplevert om als basis te kunnen dienen voor terugvorderingsbeslissingen.

De beoogde resultaten van het vervolgonderzoek zijn:

- a. Voor alle rode handelwijzen geldt dat ten aanzien daarvan door de commissie moet worden vastgesteld om hoeveel studenten of deelnemers het gaat en welke opleiding en opleidingsvorm het betreft.
- b. In geval er sprake is van een handelwijze die valt in de categorie rood V (misbruik) wordt van de commissie gevraagd er in haar beschrijving van de hiervoor bedoelde gegevens vanuit te gaan dat op basis van die beschrijving een terugvorderingsactie wordt gestart. Daarom wordt in deze gevallen van de commissie ook per instelling een berekening gevraagd van het bedrag aan, op grond van die handelwijze, ontvangen overheidsbekostiging. Tenslotte wordt verwacht dat de commissie op basis van de berekeningen voor alle handelwijzen rood V het totaalbedrag aan misbruik vaststelt.
- c. Als de commissie ten aanzien van een instelling vaststelt dat handelwijzen zijn gehanteerd die in het rapport Ruimte voor Rekenschap zijn ingedeeld in categorie rood IV of V, zal zij een beschrijving van de feitelijke toedracht van die handelwijzen opleveren. Deze beschrijving dient ertoe om te kunnen vaststellen of er sprake is geweest van opzettelijk handelen en in het verlengde daarvan van mogelijk handelen in strijd met het Wetboek van Strafrecht ("fraude") of, wat rood IV betreft, handelen dat aanleiding geeft tot bestuursrechtelijke sancties.
- d. De commissie bespreekt de voorlopige resultaten van haar onderzoek met het bestuur van de instelling in het kader van hoor en wederhoor. Het doel van deze bespreking is een verificatie van de feiten, omstandigheden en de toedracht.
- e. Na deze procedure stelt zij per instelling een eindrapport op. Daarbij dient de commissie te voorkomen dat het eindrapport op personen herleidbare gegevens bevat.
- f. Mocht de commissie bij haar werkzaamheden stuiten op activiteiten die haar het vermoeden geven van strafbare feiten, dan doet zij daarvan aangifte bij het Openbaar Ministerie en informeert zij hierover tegelijkertijd de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.
- g. De commissie brengt uiterlijk 1 januari 2004 een rapport uit aan de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen waarin de bevindingen van het onderzoek

zijn weergegeven en waarin een beschrijving is opgenomen van de wijze waarop het vervolgonderzoek is uitgevoerd. De Staatssecretaris zal het rapport en haar oordeel daarover aanbieden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In september 2003 zal de commissie een tussenrapportage uitbrengen. Hierin zal het proces en de voortgang van het tot dan toe uitgevoerde onderzoek worden beschreven. De Staatssecretaris zal deze tussenrapportage ter kennisneming zenden aan de Tweede Kamer.

Indien de commissie noodgedwongen de gestelde rapportagetermijnen zou moeten overschrijden meldt zij dat direct aan de Staatssecretaris van Onderwijs. Vooralsnog is er echter geen reden om aan te nemen dat dit zal gaan plaatsvinden. Mocht dat onverhoopt toch het geval zijn, dan wordt van de commissie verlangd dat zij motiveert waarom de termijnoverschrijding onvermijdelijk is en dat zij bovendien aangeeft op welke termijn het onderzoek dan wel zal zijn afgerond.

### 3.2 Kwalificeren van "oranje handelwijzen" naar groen en rood

Alle oranje handelwijzen uit het zelfreinigend onderzoek opgenomen in het rapport Ruimte voor Rekenschap zullen per instelling door de commissie worden toegedeeld naar rood of groen. Onduidelijkheid in de wet- en regelgeving ligt ten grondslag aan de indeling in oranje. De kwalificatie van de oranje casuïstiek naar rood zal niet leiden tot terugvordering van de met de desbetreffende handelwijze gemoeide rijksbijdrage. Het gaat uit een oogpunt van behoorlijk bestuur niet aan om op basis van aangepaste interpretaties van wet- en regelgeving, dus als het ware met terugwerkende kracht, bij instellingen tot terugvordering over te gaan.

Voorts zal de commissie aanbevelingen doen over de interpretatie en eventuele aanpassing van die wet- en regelgeving die tot de geconstateerde onduidelijkheden heeft geleid en die ten grondslag ligt aan de oranje handelwijzen. De commissie kan ook adviseren tot bijvoorbeeld betere voorlichting over een bepaalde handelwijze. De commissie kan hierbij desgewenst gebruik maken van het werk dat eerder op dit terrein door de Commissie van Deskundigen is verricht in het kader van het zelfreinigend onderzoek. Deze commissie heeft haar bevindingen neergelegd in het in december 2002 uitgebrachte rapport met als titel "Waar(heid) voor je geld".

De verdeling van het totaal aan oranje handelwijzen in rood of groen en de aanbevelingen over interpretatie en aanpassing van wet- en regelgeving die aan de oranje handelwijzen

ten grondslag ligt, zal door de commissie in een afzonderlijke rapportage voor 15 juni 2003 worden aangeboden aan de Staatssecretaris.

#### **4. Openbaarheid van de rapportages van de Commissie**

De Wet openbaarheid van bestuur schrijft voor dat de Staatssecretaris de rapporten van de commissie uiterlijk binnen vier weken na ontvangst openbaar maakt. Het is de intentie van de Staatssecretaris deze termijn conform de toezeggingen hierover aan de Tweede Kamer zo kort mogelijk te laten zijn